ACC. N:R. 4981

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

Landskap: Öland

Härad: Möckleby

Socken: Gårdby

Uppteckningsår: 1928-30

Upptecknat av: Lage Nilsson,

Adress: Gårdby

Berättat av:

Född år i

Uppteckningen rör Kvinna får ej gå bort sid.
förrän barnet är döpt. 2.
Om byn (dialektord). 3-6.
Kamma. 5-6.

Skriv endast på denna sida!

6 sid.

4981

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Gårdby sn.
Möckleby hd.
Öland

Ur " Dagboksanteckningar,
Sommaren -28 "

Lage Nilsson.

Inneliggande ger ett exempel på hur gamla åskådningar ännu spela en roll i vardagslivet.

4981

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Den 28 juli i år fyllde min far 60 år.Förden-
skullva de ett rättstort kalas.De va på lör-
dan.Sen te söndan va de många som inte hade
kunnat eller velat komma den första dan som
va bjudna te komma då.De va många by-boar bland
annat.Nåjja, de kom inte alla då heller utan
de va främmat sen nästa söndag igen.En får gö-
ra så när de e mitt i sommarn.Då e de varken nån
som har tid te att hålla eller ställa te me ka-
las mitt i veckan.
I samma by som vi bor Bäckströms.De e ett nytt
nygift folk,som för några år sen kom öster-
över där västersör ifrån å nu har de gård i
Ålebäck.Fru Bäckström hade vid midsommartiden

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

fått en liten.
Då på söndan då kalaset var så vade jämt stök nere i bon där de gjordes iordning. Där va många fruntimmer å fäntor. En del skulle va där, en del av de främmade gick också ner dit, för te se på å för de tyckte de va roligt, å sen gick hem-folket ut å in. Av dom som kommer vid följande samspråk är Alma enn 30,40-års kvinna från Gårdby by. Hon heter fullständigt Alma Göransson. Ruth å Annie är mina systrar. Nilsson till efternamn.
"Har fru Bäckström döpt sitt barn än?" sa Alma.
"Nej, de tror ja inte hon har," De va Ruth, som svarade.
FFarli mänsk, som inte ska döpa flecka! Då kan hon då inte komma hit i kväll heller," sa Alma.
"Kan hon inte gå nånstans förrän barnet e döpt," frågade Ruth.
—"Nej, de kan hon inte."
Me de avstannade samtalet. Om en stund kom de opp igen å då sa Annie:
"Förr hade de ju lov te skjuta ett fruntimmer, som kom ut innan de va taget i kyrka."

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

By.

bý, m. býn, bŷ, bỳa

Ordet by betyder dels samlingen - samhället - av byggnaderna till de en by tillhörande gårdarna. Det betyder således gårdarna i byn - byns hus. Men by kan också betyda det jordområde - markområde - som hör till en by.

1. _nu sio ja býn 'nu ser jag byn', dán byn légg-go vę vájən 'den byn ligger vid vägen', dęos bý légg-go i nor a sör. 'deras by ligger i norr å sör', fósl ę dę málmən a sən ę dę ę gåt næ tę býn. 'först är det malmen - först kommer man till malmen - å sen är det en gata ner till byn,' ən lóŋ bý. 'en lång by' - motsats: ən lítən bý 'en liten by'.

2. _ən bòdi bý, - - dę ha namn om sæ fo tę va ən b. b. 'en bördig by', - - det har namn om sig förr att va' en bördig by', ən dåli bý. mę stęni a tor jól 'en dålig by, med stenig å torr jord', ǫlsmuon dæv. pa gránsən míla bỳa 'olsmuren, där på gränsen mellan byarna',

forts!

Gårdby sn, Möckleby hd; Öland. 1930

4981 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

forts.

—

'byn går inte ner till sjön, men den går långt åt väster'.

I Gårdby socken finns fyra byar, Gårdby [gòr̲by], Övra Ålebäck [ò̲vo à̲lbæk̲], Torp [tórp], å Ullevi [àl̲vy].
Nedra Ålebäck by hör dels till Gårdby å dels till Sandby socken.
Samhället vid Gårdby station är inte någon by, å går aldrig under den benämningen heller. staɧá̲nən 'Stationen', säger man: ja ska̲ op̲ tə staɧôn 'jag skall upp till Stationen' ja ska ga tə sìgə pa staɧón ən 'jag skall gå till Sigge på Stationen'. Sigge på Stationen är handlanden Sigfrid Rudberg.

forts!

Gårdby sn, på mellersta Öland,
i Möckleby hd, Kalmar l.

uppt. av Lage Nilsson 1930.

4981 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

forts.

Ordspråket 'Så gör barn i by, som det är hemma vant' hör man då å då. sa jo bån i bý som de e hêm vånt

eller bån jo i bý som de e hêm vånt.

Det är då oftast frågan om något barn som har gjort något opassande eller något ofog, å man vill om tilldragelsen uttala att man hade inte väntat bättre, med den uppfostran som barnet har. Men ordspråket kan också få en vidsträcktare användning, allt efter var å ens fantasi å talgåva.

I en ramsa om ungdommens uppväxt heter det:

Ett, två: gå på tå,
tre, fyra: slå en lyra,
fem, sex: vattna gäss,
sju, åtta: slå en råtta,
elva, tolv: slå näsan i golv,
tretton, fjorton: plocka lorton,
forts!

Gårdby sn, Möckleby hd,
Öland, Kalmar l. 1930.

forts.

femton, sexton: vattna hästar,

sjutton, arton: gå på gatan,

nitton, tjugo; gå i byn å ljuga.

'Gå i byn å ljuga' påminner om frasen 'gå i byn å skramla' ga i býn a skràməl ('skramla' = gå med skrammel, prata, konversera)

Frasen e dit kòmən tə býs ? 'är du kommen till byns' uttrycker förvåning = se, är du här, det hade jag då väl inte trott.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Lage Nilsson

Gårdby sn, Möckleby hd,

Öland, Kalmar l. 1930 — 1937